

LOM-hört 24

Årgång 13, april 2006

Red: Henrick Blank m fl

I detta nummer:

1. Ordföranden har ordet (s. 1)
2. Årsmötet 2006 (s. 1)
3. Årsavgiften för 2006 (s. 2)
4. VÄLKOMMEN till årets LOM-inventeringar – och gärna en bättre rapportering! (s. 2)
5. Kvicksilverhalter i lomägg och miljösituationen i Viaredssjön (s. 3)
6. Vattenskotrarna – hur hanterar man en situation när man upptäcker olaglig körning av vattenskotrar i en sjö? (s. 3)

Ordföranden har ordet... (Av Ove Arnoldsson)

Jag har nu fått förtroendet att vara ordförande för LOM-föreningen under fem år, så det kan vara dags att lämna över ansvaret till någon annan. Mitt främsta stöd i mitt uppdrag har varit alla Er som bidragit med uppgifter om häckande storlommar och smålommar, och speciellt den kärngrupp på 40-50 personer som medverkat nästan varje år sedan starten 1994. Flera av er har dessutom regelbundet rapporterat från flera häckningsplatser, så den sammanlagda insatsen svarar mot en avsevärd del av hela inventeringsvolymen.

Föreningens viktigaste verksamhet är ju samordningen och sammanställningen av de inventeringsinsatser som görs av ett drygt 100-tal personer. Genom de samlade arbetsinsatserna har vi nu ett unikt datamateriel om häckningsframgången hos de två svenska lomarterna över en period på tolv år. Materialet är av sådan omfattning att man kan göra mer ingående analyser av olika frågeställningar som berör två fågelarter för vilka vi i Sverige har ett internationellt ansvar.

Men lommarerna är långlivade arter, och tolv år är inte någon lång tidsperiod sett i det perspektivet. Vidare har det stora värdet av mycket långsiktiga observationsserier, vare sig det gäller häckningsresultatet hos fåglar, pH-värdet i nederbörd eller mätningar av mark- och vattenkemi blivit alltmer uppenbart inom alla delar av miljövården. Förra året fick vi också erfaras att arbetet med lommarerna inte enbart har ett egenvärde utan även kan användas i bredare miljösammanhang: Bland annat med hänvisning mycket höga kvicksilverhalter i smålomsägg riktades uppmärksamheten mot miljöförhållandena i Viaredssjön, utanför Borås.

För att vårt arbete även framöver skall upplevas som förtroendeingivande måste vi ställa samma krav på datamaterialet inom Projekt LOM som på information insamlad på rent professionell basis. Huvuddelen av rapporteringen uppfyller dessa krav, men det är en aning trist att tvingas notera att både antalet rapporterade häckningar och kvalitén på rapporteringen blivit lite sämre under de senaste åren. På sikt behövs både en breddning av inventeringsinsatserna och att fler häckningar täcks upp av en komplett bevakning under hela häckningsperioden. Min förhoppning är att vi alla kan se detta som en utmaning – i positiv mening.

Inför nästa årsmöte, den 29 april, har Henrick Blank föreslagits som ordförande för det kommande året. Henrick har ju under några år bland annat redigerat föreningens nyhetsblad, LOM-Hört. Själv har jag erbjudit mig att arbeta vidare i föreningens styrelse som "allmän hjälpreda".

Sammanfattningsvis: Ett STORT TACK till alla inventerare – utan Er hade vi inte kunnat driva någon verksamhet inom föreningen – och jag hoppas på Er fortsatta insats för två fågelarter för vilka det svenska fågelskyddsarbetet är av helt avgörande betydelse och i ett internationellt perspektiv.

Årsmötet 2006

Årets årsmöte äger rum i Gränna på Andrémuséet, lördagen den 29 april kl 10, med sedvanliga och stadgeenliga förhandlingar (se separat kallelse). Vill Du delta vid årsmötet, meddela helst detta i förväg, och senast måndag 24 april, till Ove Arnoldsson; tel. 0371-521 00 eller 0485-441 15; e-post owe_arn@hotmail.com (för att underlätta de praktiska arrangemangen med lokal, fika m.m.).

Årsavgiften för 2006

Årsavgiften för år 2005 är oförändrad, 100 kr, och frivilligt att betala för dem som har rapporterat om lommar för år 2005. Som kriterium för medlemskap gäller alltså betald årsavgift eller att man rapporterat under närmast föregående år - men naturligtvis helt fritt att göra både och. - Årsavgiften betalas in på postgiro 123 14 65-4, **och var noga med att ange namn och adress på inbetalningskortet.** Varje år betalas det in några medlemsavgifter där vi inte kunnat spåra avsändaren.

VÄLKOMMEN till årets LOM-inventeringar – och gärna en bättre rapportering!

Häckningssäsongen 2006 blir det 13:e året sedan Projekt LOM startade 1994, som ett gemensamt initiativ från Svenska Naturskyddsföreningen och Sveriges Ornitologiska Förening. Under de senaste åren har drygt 100-talet personer medverkat med rapporter, och det har varit samma kärnstyrka som står för huvuddelen av rapporteringen och som medverkat i stort sett årligen sedan starten. Fortfarande står och faller hela verksamheten med den samlade arbetsinsatsen av dessa personer, som alla har blivit tolv år äldre sedan Projekt LOM startade. Så vi välkomnar fler inventerare.

Inför sammanställningen av inventeringarna 2005 gjordes också en mer ingående analys av rapporteringen under de gångna tolv åren. Om inventeringarna inom projektet också framöver skall kunna ge ett bra underlag för bedömningar om häckningsutfallet hos de två lomarterna måste vi tillsammans och på sikt skärpa upp verksamheten i några avseenden:

- På sikt måste det ske en nyrekrytering och en fördelning av arbetet i fält på fler personer: De årligen upprepade insatserna av ett fåtal personer som inventerar ett stort antal lokaler kan inte värderas högt nog men det innebär också en sårbarhet. Speciellt i Norrland är inventeringarna av båda lomarterna nu helt beroende av en regelbunden insats av från ett mycket begränsat antal personer (färre än 10).
- För båda lomarterna har antalet rapporterade par minskat sedan en topp 1996-98: För storlommen är rapporteringsvolymen fortfarande tillräcklig för att det skall vara meningsfullt att göra beräkningar av häckningsframgången, men för smålommen i Norrland är nu antalet fullgoda rapporter med tillräcklig information för att ingå i beräkningsunderlaget mycket lågt.
- För båda lomarterna har kvalitén på rapporteringen försämrats under de senaste åren: Procentandelen rapporter som innehåller tillräcklig information för att kunna ingå i beräkningsunderlaget för häckningsframgången har minskat från 60-80 % under de första åren till 40-60 % under senare år. De vanligaste bristerna i rapporteringen är att man bara besökt en lokal under våren-försommaren för att fastställa förekomsten av ett stationärt eller häckande par men inte följt upp häckningen, eller att man har rapporterat om ett par med ungar men utan uppgifter om storleksklass.

Även arbetet inom Projekt LOM bygger på frivillig medverkan av amatörer kan vi inte ge avkall på kravet att beräkningsunderlaget för bedömningar av häckningsframgången måste hålla professionell standard. Annars kan trovärdigheten i våra uppgifter ifrågasättas. De flesta rapporter som bygger på noteringar från 3-4 besök fördelade över hela häckningssäsongen (april/maj-juli/augusti) uppfyller detta krav.

Man skall i och för sig inte förringa värdet av ofullständig rapportering – fortfarande gäller att "en ofullständig rapportering är bättre än ingen alls", och till viss del består den ofullständiga rapporteringen av information som Projekt LOM får "på köpet" från medlemmar som främst inriktar sitt fältarbete på andra arter, eller att man besöker häckningsplatser som är svårinventerade eller svårtillgängliga. Men det skulle hjälpa oss ganska långt i vår strävan att förbättra kvalitén på vårt arbete om vi i större utsträckning försöker att ge en komplett information, baserad på 3-4 besök fördelade över hela häckningssäsongen för de häckningsplatser som inventeras, så att man både kan fastställa förekomsten av stationärt eller häckande par och följa upp överlevnaden av eventuella ungar till drygt halv vuxen-flygg ålder (storleksklass III/IV).

Så med en förhoppning av ett ökat antal kompletta rapporter, bifogas med det här utskicket bland annat inventeringsblanketter och handledning inför årets inventeringar. Materialet kan även hämtas hem via föreningens hemsida.

VÄLKOMMEN TILL LOMSJÖARNA OCH ÅRETS INVENTERINGAR!

Kvicksilverhalter i lomägg och miljösituationen i Viaredssjön

För ungefär ett år sedan publicerades i "Ornis Svecica" en sammanställning av analyser av kvicksilver i lomägg som till stor byggde på material som samlats in av medarbetare inom Projekt LOM ("Kvicksilverbelastningen hos svenska smålommar och storlommar" i "Ornis Svecica", 15, 2005, sidorna 1-12, med Mats Eriksson och Peter Lindberg som författare). I två ägg som insamlats från ett smålomspår som fiskar i Viaredssjön, väster om Borås, noterades mycket höga halter på 11,4 resp. 12,8 ppm torr vikt; bland de högsta halterna som uppmätts för svenska fåglar över huvudtaget. Sjön har en lång belastningshistoria, relaterad till både industrier och kommunala reningsverk, och även om utsläppskällorna numera hålls under strikt kontroll så har det skett en tydlig anrikning av både metaller och PCB under tidigare årtionden. Analyser av metallinnehållet i vattenmossa vid sjöns utlopp tyder på ett fortsatt läckage av från sediment eller pågående utsläpp.

Mot bakgrund av resultaten från undersökningar av sediment och vattenmossa i kombination med de anmärkningsvärt höga kvicksilverinnehållet i smålomsäggen tog det berörda vattenvårdsförbundet, Lygnerns Vattenvårdsförbund under hösten 2005 ett initiativ till att mer ingående undersöka miljösituationen i Viaredssjön. Under 2006 kommer kompletterande analyser av kvicksilverhalterna i vattenmossa att utföras. Man har också tagit upp en diskussion med Borås Stad om en mer grundläggande kartläggning av nuvarande och historiska föroreningskällor i sjön under 2006.

Vattenskotrarna – hur hanterar man en situation när man upptäcker olaglig körning av vattenskotrar i en sjö?

Inom den s.k. vattenskotterförordningen gäller att trafik med vattenskotrar bara är tillåten i de vattenområden (sjöar, vattendrag, ute på havet) som speciellt har utpekats av de olika länsstyrelserna. I de flesta län har man nu tagit beslut om vilka vattenområden som får användas, och man kan hitta den informationen på hemsidorna för de olika länsstyrelserna. Det är bara ett litet antal sjöar och vattendrag som har öppnats upp för trafik med vattenskotrar.

Men olaglig trafik med vattenskotrar noterades under sommaren 2005 på ganska många platser. Det är ju upp till var och en att själv bedöma hur man bäst hanterar en situation när man upptäcker vattenskotrar på en sjö, men några tips kan kanske vara på sin plats:

- Även om trafik med vattenskotrar är förbjuden under hela året på allra flesta sjöarna och vattendragen i landet, så bör man ta reda på vad som gäller för den eller de sjöar som man regelbundet besöker; genom länsstyrelserna hemsida eller en kontakt med ansvariga personer på länsstyrelsen.
- Försök att ta några foton på vattenskotrarna – helst så att förarna och platsen kan identifieras.
- Försök att prata med personerna i fråga – förklara att trafik med vattenskotrar är förbjuden i sjön och att den inte uppskattas av de som vistas runtomkring, fråga varför de kör där ändå, och be dem visa hänsyn och förståelse genom att ta reda på var det är tillåtet att köra och att hålla sig till de vattenområdena.
- Fungerar inte detta, fundera på en polisanmälan – då är det bra med fotobevis.

LOM-Föreningens styrelse

- Owe Arnoldsson (ordf.), Arnåsholm, 330 26 Burseryd; tel. 0371-521 00, 0485-441 15, owe_arn@hotmail.com
- Jenny Pleym (sekr), Tyvik 1, 511 74 Skephult; 033-35 30 13, Jenny.Pleym@boras.se
- Karen Lund (kassör), Oxtorgsgatan 12 D, 575 38 Eksjö; tel. 0381-140 11 (kväll), 0381-355 56 (dagtid)
- Mats Eriksson, Tommered 6483, 437 92 Lindome; tel. 031-94 87 91, 070-609 94 33, mke.eriksson@swipnet.se
- Henrick Blank, Västra Storg. 33 A, 553 15 Jönköping; tel. 070-304 10 11, henrick.blank@webaid.se
- Peter Lindberg, Zoologiska inst., Box 463, 405 30 Göteborg; tel. 031-773 36 42, 070-209 23 15, peter.lindberg@zool.gu.se
- Håkan Lindblom, Öbackavägen 4 G, 903 33 Umeå; tel. 090-405 40 (hem), 090-18 42 91 (arbete), h_lindblom@hem.utfors.se
- Uno Skog, Herrhagsvägen 221, 791 76 Falun, tel. 023-100 48, uno.skog@spray.se